

Под стратегија за рурален развој
Општина Берово
2008-2013

Под - стратегија за Рурален развој на Општина Берово

2008 - 2013

Април, 2008

Ја користиме оваа можност да им изразиме голема благодарност на МААСП - Програма за поддршка на советодавните услуги во земјоделството во Република Македонија, консултантската куќа „Идеја ОК,, и на сите оние кои земаа учество во изработката на оваа под - стратегијата за рурален развој на Општина Берово

Содржина:

1. Извршно резиме
2. Под стратегија за рурален развој во Општина Берово
  - Визија
  - Мисија
3. Потреба од информирање на јавноста за важноста од руралниот развој и унапредувањето на локалниот економски развој на Општина Берово
  - Основни принципи
  - Пристап и приоритетни области
  - Цели на под – стратегијата за рурален развој
  - Главна цел
  - Конкретни цели
  - Целна група
  - Главна целна група
  - Поширока јавност
4. Финансирање на под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово
5. Следење и евалуација
6. Имплементација на под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово
  - Динамика на спроведување на под – стратегијата
  - Обем на активности во рамките на под – стратегијата
  - Управивање и координација на активностите
8. Стратешки план за рурален развој во Општина Берово

1. Резиме

Неповолните социо–економски услови и големата стапка на невработеност во Општина Берово, проблемите со кои се соочуваат стопанските субјекти, руралното население и неможноста за искористување на севкупните потенцијали и ресурси, во голема мера насочуваат кон поголема граѓанска партиципација во одлучувањето и поддршката на процесот на децентрализација (особено во делот на надлежностите за рурален развој) и активности за раздвижување на бизнис климата и подобрување на животот на руралното население со воведување на современи модели за зајакнување на стопанските дејности во Општината.

Во контекст на одржливиот развој на Општина Берово, неминовна е потребата од соработка и партнерски однос на Локалната Самоуправа, НВОи, бизнис заедницата и останатите заинтересирани страни кон препознавање на културата, традиционалните занаети и туристичките потенцијали како ресурси за рурален развој и намалување на стапката на невработеност и сиромаштијата. Во доменот на руралниот развој и подобрување на животот на руралното население во Општина Берово, формирањето на локална група за рурален развој и отварање на посебна канцеларија во која би работела оваа група, нуди можност за промоција на потенцијалите и поддршка на активностите кои се преземаат од заинтересираните субјекти за рурален развој во Општина Берово.

Заради нормативно уредување и поддршка кон организационата поставеност на оваа проблематика, посебно значајно беше донесување на под – стратегија за рурален развој и унапредување и подобрување на животот на руралното население во руралните населени места на Општина Берово, како и имплементација на истата.

Процесот беше инициран во Јуни 2007 година од страна Општина Берово, која со финансиска помош од МААСП – Програма за поддршка на советодавните услуги во земјоделството во Република Македонија започнаа со реализација на изработка на под – стратегија за рурален развој во Општина Берово, според пристапот и методологијата на LEADER програмата на Европската унија.

Партнери во реализацијата на изработката на под – стратегијата за рурален развој за Општина Берово беа Локалната Самоуправа на Општина Берово, претставени преку Градоначалникот и Советот на Општината, МААСП – Програмата за поддршка на советодавните услуги во земјоделството во Република Македонија, консултантската куќа „Идеја ОК“, НВОи и волонтери.

Целна група кон која беа насочени активностите во склоп на изработката на под – стратегијата за рурален развој беа: жителите на руралните населени места во Општина Берово, Локалната Самоуправа и граѓаните на Општина Берово.

2. Под – стратегија за рурален развој во Општина Берово

Визија

Општина Берово – посакувано место за жителите, инвеститорите и туристите, со погодни услови за брз социо-економски и културен развој, развиена инфраструктура и чиста и здрава животна средина.

МИСИЈА:

Цел:

Постигнување одржлив развој на руралните подрачја

Работа:

Анимирање на населенито за предностите на оптималното искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина за постигнување одржлив развој.

Вредности:

Социо- економски развој врз основа на традицијата, културните вредности на месното население, оптимално искористување на природните ресурси, заштита на природата и животната средина.

3. Потреба од информирање на јавноста за важноста на руралниот развој и унапредувањето на локалниот економски развој на Општина Берово

Потребата од информирањето и поддршката на јавноста за процесот и важноста од унапредувањето на руралниот развој како и потенцијалот за Локален економски развој на Општина Берово е од клучно значење за транспарентноста на долгорочниот процес како и од аспект на партиципативноста на граѓаните во процесот на одлучување.

Одржливоста на целокупниот процес на руралниот развој во руралните средини, а во тој домен и активностите што се преземаат за имплементација на Под–стратегијата, односно акциониот план за рурален развој подразбира активно граѓанско учество и затоа:

- Процесот на спроведување на под – стратегијата за рурален развој ќе доведе до донесување на одлуки со економска тежина кои ќе имаат влијание врз животот на руралното население и врз стопанските субјекти, па според тоа, многу е важно јавноста да биде вклучена во целиот процес преку информирање за тие одлуки, причините за нивното донесување, користа од истите и трошоците за нивната реализација;

- Јасната поддршка на јавноста на целокупниот процес ќе демонстрира и повисоко ниво на запознаеност и разбирање на надлежностите на Локалната самоуправа, особено во сферата на руралниот развој и ќе придонесе за прифаќање на одговорноста за состојбите во Општината од страна на сите субјекти, соработка за општ интерес и др.

Учеството на јавноста во донесувањето на Под–стратегијата и нејзината имплементација преку акциониот план, исто така упатуваат и на останатите акти од овој карактер донесени од страна на Локалната самоуправа, односно интеракција и надополнување на разлчните секторски заложби за одржлив развој на заедницата.

3.1. Основни принципи

Под–стратегијата за рурален развој во Општина Берово се заснова врз следниве основни принципи:

1. Процесот на донесување на Под – стратегијата за рурален развој и нејзината имплементација преку акциониот план е подготвена врз пристапот на LEADER програмата на Европската унија;
2. Процесот на донесување на Под – стратегијата за рурален развој и нејзината имплементација преку акциониот план ќе се заснова на обезбедување на прецизни и навремени информации за активностите што се планираат/спроведуваат со јасен нагласок за обврските и придобивките на руралното население, односно на граѓаните на Општина Берово и стопанските субјекти;
3. Освен тоа, Под – стратегијата претставува поглед кон сопствените ресурси и капацитети и нивно максимално искористување, познавајќи ја во исто време реалната економска моќ на Локалната самоуправа и на руралното население но, и на персективите и можностите за рурален развој;
4. Во реализација на целте на Под – стратегијата ќе бидат вклучени органите и институциите на Локалната самоуправа, медиумите, НВО-и и бизнис секторот, заради нивно инволвирање во процесот и целосно искористување на постојниот потенцијал на знаење и сручност;
5. Под – стратегијата ќе се заснова на јасно и објективно разбирање на потребите на заедницата во овој сегмент, кои ќе се утврдуваат по пат на анкетирање на населението, согледување на состојбите на теренот и др.

3.2. Пристап и приоритетни области

Процесот на долгорочно планирање во Општина Берово со модерен и инклузивен пристап на засегнатите страни, подразбира одбирање на акциони приоритети кои ќе гарантираат најголемо влијание врз заедницата во сооднос со

моменталните потреби, но, од друга страна и свртеност кон можностите и ресурсите на заедницата.

Примарен фокус на активностите за стратешко планирање во областа на руралниот развој во Општина Берово е мобилизација на севкупните ресурси (природни, просторни, технички, кадровски и др.) заради утврдување на активностите кои се во чекор со современите трендови, кои гарантираат одржливост и еволутивност, односно кои се мултиплицираат во иновативни насоки за рурален развој на заедницата. За изработка на оваа Под – стратегија е коистен пристапот на LEADER програмата на Европската унија.

Од аспект на пристапот кон процесот на донесување и суштинската реализација на целите на Под – стратегијата и акциониот план за имплементација на истата, многу е значајно да се нагласи дека Под – стратегијата треба да се смета за комплементарен дел од актите и веќе донесената стратегија за Одржлив развој на Општина Берово.

Приоритетни области на делување на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово се:

- Нормативно регулирање и инфраструктура (надлежности на Локалната самоуправа);
- Градење на капацитети и вклучување во процесот на донесување на одлуки на локално ниво (НВОи);
- Квалитет и квантитет на понуда (стопанските субјекти);
- Претприемништво и самовработување (граѓаните).

Неминовна е потребата од рангирање на приоритетните области, односно на предвидените активности во нивен склоп, согледувајќи ги нивните краткорочни и долгорочни цели и ефекти.

Имајќи ги во предвид ограничените појдовни финансиски и кадровски капацитети и мултиплицирачкиот ефект од спроведувањето на активностите во една област и вклученоста на заедницата во процесот со растечка динамика, заради оптимално искористување на ресурсите и најголемо влијание врз заедницата, потребно е селектирање на одредени активности од приоритетните области кои ќе се преклопуваат во текот на реализацијата, но, и ќе претходат една на друга.

Во почетниот период од значење е функционалното оспособување на Канцеларијата за рурален развој, која ќе менаџира со реализацијата на активностите за рурален развој во Општина Берово.

Заради неопходноста од селектирање и давање на приоритет на одредени области и активности во определен временски момент во контекст на промените ќе ги предизвикаат, се наметнува еволутивниот пристап кон овој стратешки документ, што укажува на потребата од негово постојано натамошно ажурирање за обезбедување на континуитет сообразен со постојните состојби. Исто така, заради континуитет во реализацијата како и заради контрола и следење на имплементацијата на активностите, потребно е донесување на Годишни

програми за рурален развој во Општина Берово со утврдени специфични цели и приоритети во склад со целите и приоритетите утврдени со овој документ.

3.3. Цели на Под – стратегијата за рурален развој

3.3.1. Главна цел

Постигнување одржлив развој на руралните подрачја преку следниве стратешки цели:

- Градот и селата станат атрактивни културно - туристички локации за посета од страна на жителите и на посетителите;
- Развиен систем на институционална поддршка со цел да се обезбедат ефективни, одговорни и професионални бизнис услуги на заедницата;
- Подобрување на условите за рурален развој и земјоделство со меѓународен карактер.

3.3.2. Конкретни цели

- До 2013 год 10 ново откриени археолошки локалитети и 5 локалитети со започнати археолошки истражувања;
- Етно културен туризам;
- Туристичка инфраструктура со спортско-рекреативни центри и модернизација на ловишта;
- Развој на планински, селски еко-туризам;
- До крајот на 2008 година календар на значајни датуми и активности во Малешевијата;
- До јули 2008 год. подигање на капацитетите на членовите на локалниот тим за рурален развој;
- До крајот на 2008 год воспоставување на процедури за соработка и градење на партнерства. (*приватно јавни партнерства*);
- До 2009 година подготвени физибилити студии со cost benefit анализи за земјоделството и сточарството во Малешевијата;
- Надградба на капацитетите на луѓе – професионалци и едуцираност на населеното од руралните средини за производство на органски производи и стандардизација на квалитет;
- Оддржливо искористување на шумите;
- Наводнување и искористување на водените ресурси;
- Модернизација на земјоделството

3.4. Целна група

3.4.1. Главна целна група

Главна целна група на Под–стратегијата за рурален развој во Општина Берово се:

- Руралното население кое живее во руралните средини, вклучително и потенцијалните туристи и посетители;
- Жителите од градот;
- Локалната самоуправа, односно локалната администрација и Советот на Општина Берово;
- Стопанските субјекти во руралните средини и во градот;
- НВОи од руралните средини и од градот.

3.4.2. Поширока јавност

Пошироката јавност како целна група на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово ги подразбира граѓаните во земјата и странските државјани (туристи), стопанските субјекти од земјата и странство кои можат да се јават како потенцијални инвеститори за руралниот развој во Општина Берово, медиуми, институции од сферата на културата и др.

Промовирањето на потенцијалите на Општина Берово и континуираните активности за привлекување на инвестиции, претставуваат објективен предуслов за одржливост на процесот на рурален развој во општината.

5. Финансирање на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово

Активностите проектирани во рамките на Под–стратегијата за рурален развој во Општина Берово ќе се остваруваат со финансиски средства од Буџетот на Општина Берово.

Покрај буџетот, за реализација на предвидените активности, ќе бидат обезбедувани финансиски средства, техничка и експертска помош во соработка со домашни и странски институции и фондации.

6. Следење и евалуација

Внимателното следење на јавното мислење и поддршка на Локалната заедница кон прашањето на руралниот развој во општина Берово, е значаен индикатор на вклученоста на јавноста и воопшто на транспарентноста на целиот процес.

Заради следење на степенот на реализација на целите и активностите од под–стратегијата за рурален развој во Општина Берово, како и поради значењето на инклузијата на сите заинтересирани субјекти, ќе се формира

постојан мешовит Координативен орган за следење на состојбите во сферата на руралниот развој во Општина Берово, во кој ќе членуваат:

- Градоначалникот на Општина Берово;
- Претседавачот на Советот на Општина Берово;
- Претставници од Локалната администрација;
- Претставници од Советот на Општина Берово (Советници);
- Претставници од НВОи;
- Претставници од бизнис секторот;
- Претставници од Локалната група за рурален развој;
- Претставници од месното население во руралните средини.

7. Имплементација на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово

7.1. Динамика на спроведување на Под – стратегијата за рурален развој

Спроведувањето на Под – стратегијата за рурален развој во општина Берово, се предвидува за период од 5 (пет) години, односно динамиката на спроведувањето на истата е во согласност со Годишните програми и стратегијата за Одржлив развој на Општина Берово.

Под – стратегијата за рурален развој претставува базичен документ чија имплементација ќе трае подолг временски период и согласно на промените на состојбите, таа ќе се приспособува и ќе вклучува нови приоритети во зависност од потребите на заедницата.

7.2. Обем на активностите во рамките на Под – стратегијата за рурален развој

Процесот на рурален развој во општина Берово и реализацијата на активностите од Под – стратегијата, претставуваат составен дел од Локалниот економски развој, односно на Стратегијата за одржлив развој на Општина Берово.

Постигнувањето на целите од Под – стратегијата за рурален развој во Општина Берово, претпоставува широка вклученост на заедницата и учество на јавноста во креирањето на политики на локално ниво. Соработката и координацијата на Локалната самоуправа со руралното население и останатите граѓани, е од суштинска важност за целиот процес на рурален развој во Општина Берово.

а. Управување и координација на активностите

Управувањето и координацијата на активностите, односно мониторингот на реализацијата во рамките на Под – стратегијата за рурален развој ќе ги спроведува Координативното тело за рурален развој во Општина Берово. Главни надлежности и задачи на Координативното тело за рурален развој во Општина Берово ќе бидат да го координира и насочува целиот процес преку застапување на општиот интерес, обезбедување на материјална и друг вид на поддршка, развивање на соработка со институции, организации, правни и физички лица, грижа за постојан напредок на целокупниот процес и изготвување на Извештај за постигнатите резултати.

ВИЗИЈА:

Општина Берово – посакувано место за жителите, инвеститорите и туристите, со погодни услови за брз социо-економски и културен развој, развиена инфраструктура и чиста и здрава животна средина.

МИСИЈА:

Цел:

Постигнување одржлив развој на руралните подрачја

Работа:

Анимирање на населението за предностите на оптималното искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина за постигнување одржлив развој.

Вредности:

Социо- економски развој врз основа на традицијата, културните вредности на месното население, оптимално искористување на природните ресурси, заштита на природата и животната средина.

Стратешки цел I	Конкретна цел	Програма	Проект
Градот и селата станат атрактивни културно - туристички локации за посета од страна на жителите и на посетителите.	1. До 2013 год 10 ново откриени археолошки локалитети и 5 локалитети со започнати археолошки истражувања.	1. Откривање, истражување, заштита, реставрација и конзервација на археолошкото и културно богатство во Малешевијата.	1. Отварање на историско етнолошки и археолошки музеј на Град Берово. 2. Прибирање на музејски експонати од населението. 3. Археолошки истражувања.
	2. Етно културен туризам	1. Поддршка на постојните и формирање на нови капацитети за производство на сувенири и ракотворби	1. Формирање здруженија и промотивни материјали за сувенири 2. Обуки и презентации за изработка на фолклофни и традиционални предмети
		2. Негување на изворниот фолклор, традициите и обичаите	1. Соживување на дел од изумрените занаети (грнчарството).

	3.Туристичка инфраструктура со спортско-рекреативни центри и модернизација на ловишта	1.Зголемување на бројот на спортски терени и пешачки трим патеки	1. Изградба на спортски терени и пешачки трим патеки
		2.Ловни резервати и заштита на дивеч	1.Изградба на ловни резервати 2.Заштита на дивите животни од глад,зарази и истребување

Градот и селата станат атрактивни културно - туристички локации за посета од страна на жителите и на посетителите.	4.Развој на планински, селски еко-туризам	1.Истражување на потенцијалите на регионот за планински, селски еко-туризам	1.Утвдување и уредување на планинарски патеки (одбележување, уредување на места за одмор, поставување на патокази и едукативни табли 2.Адаптација на селски објекти од традиционална и карактеристична архитектура.
		2.Организирање на спортски и културни настани	1.организирање на спортски и културни настани
	5.До крајот на 2008 година календар на значајни датуми и активности во Малешевијата	1. Одредување на значајните настани и културни манифестации со конкретни датуми	1. Изработка на календар на спортски, еколошки и други значајни културни настани.
Стратешки цел II	Конкретна цел	Програма	Проект
Развиен систем на институционална поддршка со цел да се обезбедат ефективни, одговорни и професионални бизнис услуги на заедницата	1.До јули 2008 год. подигање на капацитетите на членовите на локалниот тим за рурален развој.	1. . Размена на искуства	1. Обуки и работилници на тимот за рурален развој за тимско работење
	2.До крајот на 2008 год воспоставување на процедури за соработка и градење на партнерства. <i>(приватно јавни партнерства)</i>	2 Формирање на формални партнерства на субјекти од јавниот и приватниот сектор	1. Формирање на друштво од приватно јавен карактер за соработка и информирање 2. Организирање и одржување на саеми за презентација на постигнатите резултати
Стратешки цел III	Конкретна цел	Програма	Проект
Подобрување на условите за рурален развој и земјоделство со меѓународен карактер	1.До 2009 година подготвени физибилити студии со cost benefit анализи	1. Истражување на можностите и потенцијалите за развој на современо	1.Засадување со нови насади со овошни растенија кои не се застапени во Малешевското поднебје

	за земјоделството и сточарството во Малешевијата.	земјоделство	2. Зголемување на површините со зрнести култури (јачмен, хмељ....)
		2. Испитување на можностите и потенцијалите за развој на современото сточарење	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зголемување на сточниот фонд со нови раси на крупен и ситен добиток 2. изградба на нова и современа кланица која одговара на ЕУ стандардите и работи по ХАССАП
	2. Надградба на капацитетите на луѓе – професионалци и едуцираност на населението од руралните средини за производство на органски производи и стандардизација на квалитет	1. Обучување и надоградување на знаењата за европските стандарди за органско производство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Организирање на предавања и работилници за обука на населението за органско производство 2. Обуки на населението за критериумите по HASSP системот 3. Организирање на предавања и обуки на населението за еиоргар. 4. Изработка на промотивен материјал како брошури, флаери за органско производство и ЕУ стандарди
			2. Промоција и поддршка на локалните, традиционални и карактеристични производи

3.Одржливо искористување на шумите	1.Заштита од ерозии	1.Засадување на дрвја на голи ридски терени 2. Пошумување и заштита на борот и буката
	2. Контрола и развој на индустријата за преработка на дрва	1.Машини за преработка на дрвниот отпад во корисни производи 2.Искористување на отпадот од дрвјата во дрвните индустрии во енергетиката
4.Наводнување и искористување на водените ресурси	1. Проточни води	1. Изградба на водопои 2. Обновување на веќе постоечките системи за наводнување 3. изградба на канали за наводнување
	2. Поттикнување на водокорисниците за рационално користење на водите	1. Предавања на населението во руралните средини за значењето на водите и нивно рационално користење
5.Модернизација на земјоделството	1. Зајакнување на земјоделството	1. Нетрадиционално земјоделство(одгледување на малина, капина, аронија) 2. Набавка на современи ладилници
	2.Зајакнување на сточарството	1. Изградба на репроцентар за овци и кози од попродуктивни раси 2. Специјализирани фарми за производство на месо или млеко 3. зголемување на бројот на краварски мини фарми 4. производство на ЕКО

			мед 5. Трибини, предавања и изработка на брошури за квалитативен развој на сточарството
		3.Обединување и соработка на земјоделците	1.Формирање на земјоделски сојузи внатре во руралното подрачје и размена на искуства
		4. Регистрирање на земјоделците	1.Предавања за користење на бенефициите како регистрирани земјоделци 2.Изработка на брошури за приближување на населението до користа од регистрирањето како земјоделци